

UN DOCUMENT INEDIT — CONSTANTIN BRĂILOIU LA TISMANA

ADRIAN POPESCU

Dragă domnule Chițiba

Am aflat că aveți corespondență de la savantul român Constantin Brăiloiu. M-ar interesa să o cunosc și eu și eventual să mi-o trimiteți sau să veniți D-voastră la București.

Mulțumesc anticipat.

Scrisoarea de mai sus este semnată de prof. universitar Emilia Comișel și datată 20.III.1980.

Desigur pentru noi românii, chiar și pentru cei mai puțin avizați dar cu oarecare preocupare pentru folclorul românesc în general și al nordului Olteniei în speță, personalitatea muzicologului Constantin N. Brăiloiu, cel care va fonda în 1928 Arhiva de folclor a Societății Compozitorilor Români, savant de renume mondial, se conturează cu pregnanță. Nu știm prin ce mijloace a ajuns prof. universitar Emilia Comișel să dea de această firavă urmă rămasă din uriașa corespondență a muzicologului, desfășurată nu numai pe coordonatele plaiurilor românești ci și pe meridianele globului. Sigur este că, activitatea sa desfășurată în anii 1935—36, de culegere și cercetare a fenomenului folcloric din Gorj, atestată și astăzi de înregistrările pe fonograf, de fotografiile, fișele sau lucrări publicate¹ nu putea fi străină multora, cu atât mai puțin cercetătoarei și specialistei în folclorul muzical româ-

nesc Emilia Comișel, care a intuit existența unor documente (orale sau scrise) ce puteau să completeze datele cunoscute despre renumitul savant. Faptul că prof. Perescu, din București, originar din Godinești se interesa cu insistență de perioada în care a activat Brăiloiu în Gorj, inițiind o cercetare personală: „Pe urmele lui Constantin Brăiloiu“, poate fi o a doua cale ce a dus la cunoașterea persoanei, căreia Emilia Comișel îi adresează scurta scrisoare, cu atât mai mult cu cât profesorul Perescu stătuse de vorbă cu Nicolae Chițiba.

Pentru noi descoperirea corespondenței la pensionarul octogenar de la Tismana a fost o întâmplare fericită, într-o zi cu soare la 13 octombrie 1983, când obiectul cercetării noastre era îndreptat într-o cu totul altă direcție. De altfel corespondența se reduce la o singură scrisoare a cărei foaie îngălbenită de vreme mai poartă încă jarul cernelii și pulsația scrisului aceluia care a fost Constantin Brăiloiu. O redăm în transcriere, așa cum a fost ea redactată în acea zi de 16.VI.1935, în București, de autor :

„Prietene Chițiba, îți trimit alăturat câteva fotografii de la înmormântarea bătrînului, să le păstrezi spre amintirea lui și a mea.

Totodată îți fac o rugăminte. Vei primi zilele acestea în casă pe un asistent al meu, fie d-l prof. Cociș, fie d-l prof. Brauner. Unul sau altul va fi însărcinat de mine să culegă ultimele documente necesare publicării materialului funebru din Gorj, care vreau s-o încep negreșit la toamnă. Te rog să-mi dai tot ajutorul întocmai cum mi l-ai dat mie, din toată inima și cu acea grijă și pricepere pentru care îți voi mulțumi odată public și cu credința că nu ți-e truda în zadar.

E vorba de culegerea zorilor, bradului etc. dintr-o regiune unde încă nu am călcat, anume Godinești, Celeiu și încă un sat sau două din partea aceea. Apoi aș vrea să mai calc Gurenii, eventual Frînțeștii și să se astupe negreșit gaura

de la Pocruia. Cred că în două zile se poate face totul. Dorința mea este să însoțești pe culegător ; altfel se fac lucrurile când ești și d-ta acolo.

Îmi pare rău că te-am văzut așa puțin cît am stat în Gorj și în împrejurări atît de puțin plăcute. Mă așteptam să vii la București în luna aceasta. Să dea D-zeu să ne vedem curînd cu bine.

Al d-tale Constantin N. Brăiloiu"

Așa după cum lesne se poate vedea în urma lecturării scrisorii, Brăiloiu dezvăluie numele unor localități pe care ar urma să le cerceteze, în afara celor din zona Runcu — Arcani.¹ După cum afirmă învățătorul pensionar Nicola Chițiba la Tismana, în casa sa, aflată pe axul principal al șoselei între noul local al Cooperativei „Arta casnică” și școala veche și-a instalat savantul locul de habitudine, unde se perindau numeroși informatori, majoritatea azi dispăruți, care erau înregistrați pe tamburul de ceară al fotografului, fotografiati, notați pe fișă etc. Cel mai plăcut lucru era cînd aceștia din urmă auzeau cu urechile lor înregistrările. S-au perindat astfel locuitori din Topești, Tismana, Ungureni, Pocruia și Gureni. Munca de cercetare se desfășura periodic, pe o lungime de o săptămînă, fiind întreruptă pentru plecări în capitală sau alte localități. Alături de Brăiloiu s-a aflat de fiecare dată sociologul H.H. Stahl.

Deși proiectată, venirea celor doi asistenți (prof. Cociș sau prof. Brauner) n-a mai avut loc din motive necunoscute nouă.

Ceea ce însă nu cuprinde scrisoarea completează o fotografie făcută în acea perioadă în fața școlii din Tismana, fotografie care înfățișează pe Constantin Brăiloiu, Nicola Chițiba, prof. Maria Danielescu și pe atunci studentul de conservator Mihai Pop.¹

Cele două documente semnalate de noi rămîn ca o mărturie vie ce aduce o lumină nouă și edificatoare asupra ac-

tivități de puse de C. Brăiloiu în Gorj, dar și a inestimabilelor valori ale folclorului de pe aceste plaiuri de istorie și legendă. Însuși savantul, așa după cum ne-a spus N. Chițiba, se exprimase în acea perioadă cu entuziasm: „Știi tu ce material e ăsta, măi... când îl voi prezenta eu în străinătate ce valoare inestimabilă are?...”.

Astăzi știm cu siguranță ce mare dreptate a avut.

¹ — Brăiloiu, Constantin: „Ale mortului” din Gorj (Cîntece ale ritua-lului înmormîntării — Zorile, Cîntecul Bradului, etc.) Extras din „Mu-zică și poezie”, noiembrie 1936, 12 p.

— Brăiloiu, Constantin / în colaborare cu H.H. Stahl / : „Vicleiul de la Tg.-Jiu” Extras din „Sociologie românească” I, nr. 12, 36 p.

¹ Mai mult, primitorul corespondenței, îl va însoți, în mașina acestuia chiar și în județul Mehedinți, pînă la Obîrșia — Cloșani, unde au fost efectuate de asemenea cercetări.

¹ — Pe spatele fotografiei sînt notate cu cerneală numele celor din grup, dar se pare mai tîrziu și cu greșeli. Ne referim la datare — anul 1930 și la confuzia numelui lui Mihai Pop cu Eugen Popa.

Notarea a fost făcută de M. Danielescu.